

• ישראל היום 6.12.21

[דעות](#)

חיסונים בכפייה: מבחן לליברליות

לאחרונה מציעים שיא חדש בפאניקה וברמיסת זכויות: להגדיר הימנעות מהתחסנות כעבירה פלילית • התחסנתי בשלוש מנות, אך אלהם על זכות האזרחים שלא להתחסן



[פרופ' בועז סנג'ור](#)

יש דמיון מדאיג בין הפאניקה שבהתמודדות עם האלימות בחברה הערבית לבין זו שבהתמודדות עם הקורונה. בימים רגילים מצהירים הצהרות יפות בדבר דמוקרטיה וזכויות אדם, אך כשהדברים עומדים למבחן - הן מפסידות. כך היה בעבר, כשנוכח חשש מופרז מההתנגדות לתוכנית ההתנתקות, שינתה מערכת אכיפת החוק - החל במשטרה, דרך הפרקליטות ועד לשופטים, בסיוע חקיקת כנסת - את כללי המשחק הדמוקרטי ורמסה את זכויות האזרח: מנעה מהמתנגדים להפגין, הפעילה נגדם את השב"כ, שלחה אותם למעצר, ולא בחלה במעצר ילדות ובמעצר מנהלי.

האלימות בחברה הערבית אינה חדשה. היא הלכה וגברה בשנים האחרונות. המשטרה בחרה שלא להקצות לכך את המשאבים הדרושים, שאותם העדיפה להשקיע ב"ספינות דגל", כגון תקציבי עתק ליחידת להב 433 כדי שתטפל במה שכינו "השחיתות השלטונית" ובתיקי נתניהו. אילו הועברו לפני חמש שנים המיליונים הרבים שהושקעו בתיקים תקשורתיים, תוך שימוש בעבירה המעורפלת "מרמה והפרת אמונים", לשיטור אפקטיבי ביישובים הערביים, ישראל לא הייתה הופכת למדינה מושחתת (לפי מדדים בינלאומיים היא רחוקה מכך), ואזרחי ישראל הערבים היו זוכים לביטחון שהם ראויים לו.

משנזכרו לאחרונה לנסות לטפל בחברה הערבית, החלו יורים לכל הכיוונים, תוך רמיסת הדמוקרטיה וזכויות האזרחים: ביקשו להפעיל את השב"כ, לבצע מעצרים מנהליים ולחוקק סמכויות מופרזות למשטרה, כגון חיפוש בבתיים ללא צו. השרים מתחרים בתמיכתם באמצעים מופרזים.

בדומה, משפרצה הקורונה, טעו לחשוב שההתמודדות מצדיקה ויתור על זכויות האזרחים. אזרחים תמימים נשלחו למעצר המכונה "מלונית קורונה", יציאתם מהבית הוגבלה לרדיוס 100 מטרים, מנעו מהם לעבוד, והכל תוך שימוש במשפט הפלילי לכפיית הגזירות. זהו אמצעי קיצוני ביחסים שבין המדינה לאזרחיה, ובהתאם לאמנה החברתית הסכימו האזרחים רק לקביעת איסורים שמצדקים גמולת ותועלתית, ולא להשגת ציות לכל דרישה של השלטון.

להמחשה עד כמה השימוש במשפט הפלילי מופרז, ישיבו הקוראים (לעצמם בלבד!) במשפט הישראלי, משום מה, די בהודאה לשם הרשעה) על השאלה: הלא קרה שהפרנו את האיסור להתרחק יותר מ-100 מטרים מהבית?

"ממשלת השינוי" שוברת שיאים. שוב מפעילים את האמצעי הקיצוני של השב"כ לאיתור קרבה בין מאומתי קורונה לבין אחרים, חרף העובדה שידוע שאינו יעיל. השימוש בו הוא זלזול בפרטיות

האזרחים. השר הורוביץ, שהטיף מהאופוזיציה נגד השימוש באיכוני השב"כ, הפך עורו ומצדיק זאת בטענה שהשימוש יהיה זמני וכנגד מעטים. דפדוף בספרי ההיסטוריה מלמד שכך החלו הגרועות שבגזירות, ובהמשך הפכו קבועות והופעלו כנגד רבים.

לאחרונה מציעים שיא חדש בפאניקה, בטוטליטריות וברמיסת זכויות - ההצעה האיומה להגדרת ההימנעות מהתחסנות כעבירה פלילית. גילוי נאות: התחסנתי בשלוש מנות החיסון; ואלחם על זכות האזרחים שלא להתחסן. חלקם פוחדים מתופעות הלוואי ועלינו לכבדם. בספרות הפילוסופית ידוע מקרה המבחן של סרבן תרומת הדם: באי בודד יש חולה הזקוק מאוד למנת דם. רק לאדם אחד אותו סוג דם, אך הוא מסרב לתרום. האם מוצדק להתנפל עליו, לדקור אותו ולקחת ממנו בכוח מנת דם? התשובה המקובלת שלילית. מותר רק לנסות לשכנעו. זוהי המחשה ראויה לעוצמת חשיבות האוטונומיה של האדם על גופו. עתה מבקשים לרמוס גם אותה.

להכשרת הלבבות לכפיית חיסונים, מספרים לנו שבאוסטריה הולכים בכיוון כזה ובגרמניה הקנצלר המיועד בעד. לא כל דבר רצוי ללמוד ממדינות אלה. כזכור, רובצת עליהן אחריות כבדה לזוועות תקופת השואה. אני מציע לראות בהצעות להפעיל את השב"כ ולכפות חיסונים מבחן לליברליות: התומכים בהצעות ירהרו שנית; והפוליטיקאים שביניהם ישקלו לשנות את מצע מפלגותיהם. מרצ כבר אמרנו?



פרופ' בועז סנג'רו

פרופ' סנג'רו הוא מייסד האתר "ביקורת מערכת המשפט הפלילי" ו"המכון לבטיחות במשפט הפלילי" ומלמד במכללות האקדמיות גליל מערבי וספיר